

МІЖНАРОДНА СУБ'ЄКТНІСТЬ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

(оглядова довідка за матеріалами преси та інтернету за 2025 р.)

У часи міжцивілізаційного протистояння та зростання гібридних загроз світ зіткнувся з необхідністю переосмислення основ глобальної безпеки, де культурна дипломатія – одна з важливих ланок, феномен, що наразі вийшов далеко за межі поняття «м'якої сили». Направду для України, яка з 2014 року знаходиться в епіцентрі геополітичної катастрофи, спричиненої агресивними діями росії, культурна дипломатія перетворилася на символічний фронт – поле репутаційної боротьби за смисли, ідентичність і міжнародну увагу.

За допомоги сучасних практик культурної взаємодії, українці доносять до світової спільноти свої ключові наративи, а головне – правду про причини та наслідки цієї кривавої війни. Водночас це допомагає державі зміцнювати власну суб'єктність, яка ґрунтується не лише на політичних і військових чинниках, а й на культурно-ціннісних засадах, реалізованих через історичну спадщину, мистецтво, креативні індустрії тощо.

Після початку повномасштабного російського вторгнення українська культура почала звучати гучніше в медіа, книгах, на сценах і вустах світових лідерів. Попри це, питання про її впізнаваність за межами України досі залишається відкритим.

Що знають іноземці про наші традиції, літературу, мову, музику, мистецтво? Чи знайомі їм імена українських письменників? Чи асоціюється Україна лише з війною? Яку історію ми розповідаємо про себе світові?

У час війни ці питання стали для України пріоритетними, адже сьогодні ми як нація отримали унікальний шанс увійти в європейський і світовий культурний простір не як жертва, а як творець [1].

Від початку повномасштабного вторгнення значно зросла кількість українських проєктів, які працюють із закордонною аудиторією. Багато дієвців, здебільшого жінок, виїхали за кордон, аби посилити український голос на міжнародній арені. Наші культурні осередки та інституції за кордоном, приміром такі, як Український дім у Данії або Український музей у Нью-Йорку, теж пожвавили свою діяльність і створили вже значну кількість проєктів, які не тільки знайомлять місцеві спільноти з унікальністю української культури, а й пояснюють сучасний контекст. Своєю чергою, митці та колективи, що

базуються в Україні, беруть активну участь у престижних світових форумах, виставках і фестивалях, як от Венеційська бієнале, Каннський кінофестиваль, Авіньйонський театральний фестиваль, Франкфуртський книжковий ярмарок тощо.

Наразі питання української ідентичності та культурних кодів привертає увагу та викликає живий інтерес. Але, як зазначає онлайн-медіа LB.ua, для максимального посилення та ефективного просування наших ідей та цінностей на міжнародній арені ці проєкти та події потребують не просто регулярного висвітлення, а медіасупроводу на постійній основі: «Якщо ми визначаємо Україну справді суб'єктною, то якісна культурна політика, культурна дипломатія та чутність українських голосів на міжнародних майданчиках надзвичайно важлива».

Сплеск інтересу до України під час повномасштабної війни в купі з активністю українців на культурному фронті висвітлили й низку системних викликів усередині галузі. Розпорошення повноважень між численними інституціями призводить до фрагментарної й несистемної реалізації політики культурної дипломатії; деякі проєкти, що репрезентують Україну, вирізняються сумнівною якістю; з'являються спроби спекуляції на бренді «Україна» – ці та деякі інші негативні прояви також потребують широкої уваги, наголошують у LB.ua [2].

13 травня 2025 року в Києві відбулася презентація медійного проєкту від LB.ua CultHub, присвяченого культурній дипломатії в умовах війни. Подія зібрала митців, представників держави, дипломатичних кіл, культурних менеджерів і медіа. У центрі уваги учасників заходу були актуальні питання культурної репрезентації України за кордоном, підтримка митців, а також нові виклики для України, зокрема у сфері протидії російському впливу на глобальному культурному ринку.

Як наголосила у вступному слові шеф-редакторка LB.ua Соня Кошкіна, цей проєкт має стати платформою для діалогу між тими, хто створює смисли, і тими, хто їх артикулює в публічному та міжнародному просторі. Йдеться насамперед про системний, а не епізодичний медійний супровід культурних процесів.

Катерина Гладка, редакторка CultHub продовжила презентацію історією оперного співака Василя Сліпака, який виступав на провідних майданчиках світу. Ще на початку війни артист пішов на фронт і загинув у 2016-му. Життєвий шлях В. Сліпака і є культурною дипломатією: співак відкривав музику Бортнянського, Березовського і Веделя – наше бароко – для світових музикантів і композиторів, привозив іноземців в Україну, закохував в українську культуру.

Водночас залишається відкритим питання: чи є за плечима митців потужна інституційна, державна підтримка, гідне медійне висвітлення?

Панельну дискусію відкрив Міністр культури та стратегічних комунікацій Микола Точицький. У своєму виступі він наголосив, що культура є одним із стовпів національної безпеки та впливу. Він також звернув увагу

присутніх на свіжий виклик, пов'язаний із вдосконаленням механізмів поширення дезінформації через інструменти штучного інтелекту (ШІ): «І наше завдання – наповнити нашими сенсами культури той штучний інтелект, який розвиватиметься.

І сприяти тому, щоб був певний контроль з боку людей мистецтва та культури. Це буде запорукою збереження не лише Української держави, а й усього світу».

Солістка Національної опери України Людмила Монастирська розповіла про свій досвід виступів у нью-йоркській Метрополітен-опера (США), де вона вийшла на сцену, загорнута в український прапор. «Штати справді є країною можливостей, де неважливо, якого ти віросповідання, кольору шкіри, головне, що ти талановитий артист. Тож мені дозволили це зробити двічі – на прем'єрі опери й HD-трансляції, яка йде вже на Європу. Було дуже приємно, коли в залі я побачила так само прапори наших кольорів», – згадує співачка про свій символічний жест, який отримав сильне дипломатичне відлуння, адже серед аудиторії були українські військові на реабілітації. Л. Монастирська підкреслила, що митці, які представляють Україну на світових сценах, потребують більшої інституційної підтримки та медійної уваги.

Наталя Мацак, прима-балерина Національного академічного театру опери та балету України імені Тараса Шевченка, наголосила на важливості єдності – між митцями, державою, політиками й дипломатами, бо лише в такому поєднанні можливо досягти гідного світового представництва: «Для того, щоб митці не були самі собі керівниками, менеджерами і спонсорами, хотілося б, щоб система працювала разом і всі розуміли цілі. А ціль у нас має бути одна: зайняти дуже високу позицію у світі. І це можна зробити тільки підтримуючи одне одного, якщо це буде мати і політичний, і дипломатичний супровід».

Цікавим прикладом співпраці України та Франції став спільний проєкт, у якому українські музейники виступили не жертвами й вічними прохачами, а були повноцінними партнерами. Так, генеральна директорка Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків Юлія Ваганова презентувала кейс співпраці з Лувром, у межах якого українська сторона ініціювала дослідження унікальних візантійських ікон V–VII століть, що зберігаються в Києві. За її словами, проєкт було реалізовано блискавично: «Коли ми написали Максиміліану Дюрану, директору цього відділу в Луврі, неформально поспілкувалися з ним, то за п'ять хвилин він пішов до президентки Лувру, щоб запропонувати спільний виставковий проєкт і дослідження. І за дуже короткий для Лувру термін – пів року – це втілилось». Ю. Ваганова переконана, що діалог і співпрацю варто вибудовувати на спільному професійному ґрунті.

Не втрачає своєї актуальності питання кенселінгу російської культури за кордоном. Аби наші дії були ефективними, індивідуальної реакції митців чи культурних менеджерів часто замало, тут потрібна системна робота держави.

«Перша задача – це промотувати українське мистецтво, яке ми вже маємо. Друга задача – промотувати тих митців, які продовжують працювати в Україні та свій культурний продукт презентують і в нас, і за кордоном. Але

важливо й виявляти ніші, які не заповнені українським продуктом», – продовжує дискусію заступниця керівника Офісу Президента Олена Ковальська. За її словами, особливої уваги потребує той контент, який споживає наша молодь, оскільки часто замість українських імен виринає, приміром, російський репер Моргенштерн.

У питаннях заборон існує ще одна проблема – коли «кенселять» певний пов'язаний з РФ продукт, це не означає, що автоматично на цьому місці виросте український. Цей процес складний і багаторівневий, підкреслює О. Ковальська.

Цей аспект прокоментувала Н. Мацак, навівши приклад з балетної вистави «Лісова пісня», персонаж якої – «Той, хто греблю рве» – без адаптації незрозумілий європейському глядачеві.

Тамара Трунова, головна режисерка Київського театру драми і комедії, поділилася своїм досвідом роботи в Баварській опері. Через участь російських артистів у проєкті, про яку її не попередили, мисткиня відмовилась. Урешті, росіяни самі вийшли з постановки, коли зіткнулись із сценами, що мали антивоєнну символіку. І це не лише особиста історія Т. Трунової – це індикатор змін у сприйнятті України в європейських культурних інституціях. Також це показує важливість системної інформаційної роботи, яка задає рамки прийняттого.

Усе частіше українська сторона виступає партнером і співтворцем нових потужних сенсів довкола культурного явища чи постаті. Зокрема, директор – художній керівник Івано-Франківського драматичного театру Ростислав Держипільський поділився досвідом постановки «Дзядів»: «Ми запросили топову польську режисерку Маю Клечевську й обрали один з найвідоміших творів польського класика Адама Міцкевича „Дзяди”. Режисерка поставила цей канонічний твір так, що йшлося про Україну, про наших героїв і культурну війну. Це одразу мало крутий результат». Згодом під час форуму за участі української команди цю постановку назвали головною театральною подією Польщі.

Стелла Беньямінова, меценатка, колекціонерка, засновниця Stedley Art Foundation наголошує, що інструменти культурної дипломатії не обмежені масштабом чи інституційними рамками: «Колись нунцій Клаудіо Гуджеротті був у нашій галереї, і я запропонувала йому подарувати Папі Римському хрест авторства Олександра Животкова. У 2019 році це здійснилося, і вже нині покійний Папа Франциск прийняв з моїх рук цей подарунок. Цей хрест висить тепер у Латеранському університеті – кожен може приїхати і подивитися. На ньому написано, що це робота українського митця Олександра Животкова».

Продовжила тему успішних прикладів дипломатії Вікторія Романова з ГО «Саміт перших леді та джентльменів»: «У пані Олени Зеленської декілька проєктів культурної дипломатії. Один з них – це україномовні аудіогіди в історичних і культурних пам'ятках світу. Це галереї, музеї, замки, палаци й екскурсійні маршрути. Нещодавно ми анонсували 100-й україномовний аудіогід в музеї апартеїду в Йоганнесбургу, в ПАР. Перший ми запустили 2020-го в галереї Альбертіна у Відні. Ми 10 місяців працювали над тим, щоб

умовити музей підтримати нас. Найпоширеніша причина відмови, яку ми чули і чуємо досі – це комерційна недоцільність». В. Романова також згадує, як керівництво музеїв посилялося на доцільність пропонувати українським відвідувачам російську й англійську мови, та все ж українській стороні вдалося запровадити україномовні аудіогіди в ключових культурних локаціях – Саграда Фамілія, Лондонський Тауер, Альбертіна, Прадо й ін. Але складні кейси все ж лишаються, зокрема Лувр, з яким переговори тривають п'ять років поспіль, а результату досі немає.

Резюмуючи розмову, партнер проєкту, власник «Карпатської джерельної» Сергій Устенко зауважив: «Зараз важливо інвестувати час, кошти в культурні проєкти, які нададуть змогу систематизувати і зробити акцент на напрямках культури, які будуть актуальні всередині країни, також стануть візитівкою для партнерів». Він, зокрема, нагадав присутнім, що рф переважає Україну приблизно в три з половиною рази за мобілізаційним потенціалом і в тринадцять разів за рівнем ВВП. Країна-агресор використовує культуру, щоб виконувати інші задачі: «Якщо ми будемо, вже маючи цей дисбаланс, грати з ними в піддавки, то ми програємо. Ми повинні діяти асиметрично, креативно і використовувати культуру як зброю» [3].

«Ствердження та розвиток українського культурного простору в глобальному світі після нашої перемоги не завершиться, а має лише підсилюватися. Роль медіа у цьому ключова», – кажуть ініціатори CultHub. Підкреслюється, що двомовний – українська та англійська – спецпроєкт покликаний висвітлювати актуальні теми в контексті культурної дипломатії для широкої аудиторії, як в Україні, так і закордоном, сподіваючись на увагу з боку активних гравців сфери та політичних візіонерів, які ухвалюють рішення.

Оцінюючи перші результати проєкту, в LB.ua окреслили перелік перших знакових текстів, опублікованих на сторінках онлайн-медіа.

- Видавництво *ist publishing* випустило книгу *«Деколонізація мистецтва. За межами очевидного»*, яка стала результатом однойменної публічної програми, організованої Українським інститутом під час 59-ї Венеційської бієнале. Онлайн-медіа LB.ua розмістило у відкритому доступі текст-вступ до цього видання, написаний креативною директоркою Українського інституту Тетяною Філевською.

- На 80-ту річницю з дня завершення Другої світової війни в Європі було сформовано єдину дипломатичну лінію – спільний погляд низки країн на висновки війни. Газета *The New York Times* опублікувала статтю, яку написали міністр закордонних справ України і шість його колег – голови МЗС Естонії, Латвії, Литви, Молдови, Польщі та Чехії. Тож LB.ua розповів про акценти статті та про те, як сторонам вдалося досягти консенсусу [4].

- Важливим текстом проєкту стало бліціінтерв'ю французького філософа, журналіста, письменника, політичного діяча та великого друга України *Бернара-Анрі Леві* напередодні прем'єри його стрічки *«Наша війна»* (четвертий фільм його «Українського квартету», що розповідає про повномасштабну війну в Україні) на Каннському кінофестивалі [4 ; 5].

- LB.ua поділилося з читачами промовою, яку виголосили засновники об'єднання *OPERA APERTA* Роман Григорів та Ілля Разумейко під час вручення нагороди *The Classical:NEXT Innovation Award 2025*. Зазначається, що ця відзнака є доказом того, як ефективно академічне середовище може діяти у сфері культурної дипломатії.

- На початку червня свій 10-місячний тур із фільмом про захисників Маріуполя «People of Steel/Люди зі Сталі» закінчив режисер цього фільму та музикант Сергій Фоменко, знаний як лідер гурту «Мандри». Журналісти LB.ua записали ексклюзивне інтерв'ю з режисером, де він розповідає про досвід міжнародних показів, реакцію політиків та про вплив кіно на визволення українських заручників із російського полону [4].

Глибшого розгляду вартий зафіксований у межах CultHub досвід України та Чилі в галузі кіномистецтва – одного з найефективніших на сьогодні інструментів культурної дипломатії. Розмова з кінематографістами обох країн відбулася під час Міжнародного кінофестивалю про права людини *Docudays UA 2025*. Модерувала розмову Анастасія Платонова, незалежна культурна критикиня, редакторка, аналітикиня культури.

Під час українсько-чилійської дискусійної панелі «Пояснюючи себе назовні» в межах платформи DOCU/КЛАС обговорювалися питання: як через документальне кіно формується образ країни в світі, з якими стереотипами стикаються кіномитці та як стають культурними дипломатами. Власне, в центрі уваги – досвід двох країн зі своїми травмами, викликами та прагненням бути почутими світом не лише через новини, а й через мистецтво.

Необхідно зауважити, що суть не у протокольній дипломатії, а в зусиллях мовою кінодокументалістики донести свою реальність – через контекст і через особисту присутність.

Віка Лещенко, українська кураторка секції «Міжнародне документальне кіно» *DOK Leipzig*, продюсерка культурних подій у Берліні, розповіла, як українське кіно проривалося у світ ще задовго до появи інституційної підтримки. Перші каталоги, фестивальні делегації, організаційна робота – все це починалося з ініціатив ентузіастів, які ще до 2014 року намагалися зробити так, щоби голос України зазвучав. І саме з того досвіду народився *See Ukraine* – проєкт культурної дипломатії фестивалю *Docudays*, запущений за участі Ольги Бірзул. Його місія була чіткою: нести українську документалістику туди, де її не чекають, зокрема в країни, на які російська пропаганда мала серйозний вплив. Греція, наприклад, стала одним із перших напрямків. В. Лещенко згадує: це було непросто – без великих бюджетів, із не завжди відкритою аудиторією. Але з погляду стратегії, це був вірний крок.

Сьогодні ж менеджерка культури визнає: попри співчуття через війну в Україні та щирі підтримку, є багато речей, яких іноземна публіка не розуміє через інший спосіб життя. Тому часто доводиться пояснювати ідею та контекст того чи іншого фільму – це місія його творців. А от непоінформованість кураторів може нести небезпеку – аж до того, що у програмі з'являються стрічки, зміст яких спотворює реальність або навіть слугує інструментом

пропаганди. В будь-якому випадку треба налагоджувати комунікацію за допомоги засобів культурної дипломатії.

Кінорежисерка, сценаристка і креативна продюсерка, членкиня Європейської та Української кіноакадемій Марія Пономарьова погоджується з думкою, що частина місії режисера – бути водночас автором, амбасадором і перекладачем власної культури. «Багато українських кінематографістів хотіли б мати привілей спілкуватися лише зображеннями, однак більшість із нас за поточної ситуації не має можливості лише показувати свої фільми і брати участь у заходах. Тільки як кінематографісти ми є культурними дипломатами», – підкреслює вона.

М. Пономарьова також нагадує колегам про те, що російська пропаганда поширюється давно, активно і є дуже ефективною, тож українським кінематографістам слід бути реалістами та усвідомити, що участь у кінопоказах – це не лише можливість презентувати власну стрічку, а й нагода впливати на формування об'єктивного образу України, розповідаючи правду про цю війну. Водночас треба розраховувати на аудиторію з розвиненим критичним мисленням. Отже, каже вона, частиною культурної дипломатії режисера є здатність залишатися митцем, але при цьому вміти переосмислювати власні відчуття та пізнавати місцевий контекст, з яким він вступає у взаємодію. Брак орієнтації в локальному середовищі може мати зворотний ефект.

Хав'єра Леал, режисерка й кінопрограмерка Університету Чилі, учасниця програмної команди FIDOCs, підхоплює цю думку: справжня дипломатія починається після показу. В її розумінні сам фільм – лише перший крок назустріч глядачеві, а далі – обговорення, неформальні зустрічі, відгуки, роздуми тощо.

Ніколас Моліна, кінорежисер, чий фільм «Вогняне місто» був представлений на фестивалі в рамках програми «Чилійський погляд: Фокус кінофестивалю FIDOCs», говорить про емоцію як універсальну мову. Співпереживання – це найпотужніший канал, вірить він. Натомість надмірна буквальність може перетворити фільм на маніфест, а надмірна абстракція – зробити його незрозумілим. Оцей баланс між автентичністю та зрозумілістю є справжнім викликом для автора.

Проблема обмеженості уваги до українського досвіду в міжнародних середовищах порушувалась не раз під час цієї дискусії. Наприклад, М. Пономарьова згадує фестиваль у Шеффільді, де панель мала назву «Чи не забагато українського кіно?». Це формулювання є ознакою, наскільки швидко увага перетворюється на втому. Проте дипломатам від кіногалузі не варто розраховувати на хайп, а навпаки: щоб не випадати з інформаційного поля, потрібні послідовність, сталість, регулярність; не феєрверк, а марафон – це стратегія, яку артикулювали всі учасники [6].

Лена Чиченіна, авторка таблоїда «Антоніна», побачила симптоми поглиблення системної кризи у сфері культурної дипломатії, пов'язані з ситуацією навколо представлення України на одному з найпрестижніших

міжнародних кінофестивалів – Венеційському. Він цьогоріч стартує 27 серпня. Українські фільми в програмі є, але, за її словами, є нюанс.

У конкурсній програмі «Orizzonti Short Films» покажуть «Недоступних» Кирила Земляного, він – і режисер, і сценарист. А також нову стрічку Валентина Васяновича «За перемогу!».

Одним із представників України у Венеції цього року стала також стрічка «Записки настоящего преступника», заявлена як копродукція України та США, яка потрапила до позаконкурсної програми. Режисер – Олександр Роднянський, знаний продюсер, який неодноразово асоціювався з російським культурним простором, а у цій роботі – разом із кінокритиком Андрієм Алфєровим, який нині має зовсім непевні позиції серед колег. Сам фільм у програмі фестивалю подано російською мовою – з відповідною транслітерацією російською на офіційному сайті, що з огляду на поточну ситуацію має викликати в нас не просто здивування, а вже глибоке занепокоєння.

«Можливо, ми почуємо ще про якісь українські стрічки у програмі Венеційського кінофестивалю. А поки, після всього прочитаного, просто ще раз усвідомте для себе рівень нашої культурної дипломатії. Що від Держкіно, що від Мінкульту. Бо поки єдиний український фільм у програмі – «Недоступні», знятий без державного фінансування. Оці «Записки...» теж, але слава богу. А більше нічого немає. І це тенденція останніх років: Україну на міжнародних майданчиках представляють переважно стрічки без державного фінансування. Пам-пам», – пише авторка таблоїда.

Зворотний бік цієї тенденції є водночас позитивним: українські режисери, продюсери та автори вміють працювати самостійно, долаючи всі перешкоди. Так, кінокартину В. Васяновича «За перемогу!» (теж зняту без участі держави) буде показано на ювілейному фестивалі в Торонто, Канада – приклад того, що українське кіно здатне існувати і розвиватися без державної опіки: «Гарне вміння, воно нам, бачу, знадобиться ще надовго», – підсумовує Л. Чиченіна.

Чи не свідчить така ситуація про кризу інституційного підходу до культурної дипломатії – питання риторичне. Проте воно потребує відповіді, якщо ми дійсно хочемо не просто «бути присутніми» на світових платформах, а вибудувати гідну й сучасну культурну політику, що відповідає історичному моменту, в якому опинилася Україна через війну [7].

Культура та мистецтво – це мова, якою Україна говорить зі світом у час, коли країна зазнає збройної агресії, адже саме культурні висловлювання – фільми, музика, література, візуальне мистецтво – стають способом пояснити складну реальність, вибудовуючи емоційний зв'язок із міжнародною спільнотою. Через культуру Україна не лише презентує свою ідентичність, а й чинить опір деструктивній пропаганді та спробам применшити її страждання чи замовчати героїзм. Культурна дипломатія апелює до універсальних цінностей, людяності, справедливості, а тому здатна резонувати з аудиторією в усьому світі.

Про цю універсальність та здатність культури чинити опір викривленим наративам, які поширює рф назовні, прагнучи заблокувати цивілізаційний вибір України, йшлося зокрема в розміщеному на платформі LB.ua інтерв'ю Міністра культури та стратегічних комунікацій М. Точицького, яке відбулось у межах проєкту CultHub. Нижче подано основні тези міністра.

- Культура постає нині не як сфера дозволля, а як елемент спротиву та компонент національної безпеки держави. Саме тому інтеграція у глобальний культурний простір стала одним із ключових векторів *Стратегії розвитку культури України до 2030 року*. Сформований за участі європейських партнерів і українських фахівців документ є основою нової парадигми – переходу від пострадянських уявлень до стратегічного мислення: «Це план дій, за яким ми всі маємо далі рухатися. Передісторією стратегії було звернення президента до Верховної Ради, коли, представляючи План стійкості, він увів поняття „культурний суверенітет”».

- Окремий наголос у межах Стратегії зроблено на *міжвідомчій співпраці*, зокрема з Міністерством закордонних справ, міжнародними інституціями та культурними центрами за кордоном. Тобто, просування української культури – це спільне завдання не лише для профільного міністерства, а й для всієї системи державної комунікації: «Наша задача – забезпечити такі умови, щоб наші мистецькі заклади та осередки могли створювати гідний культурний продукт і умови його просування. А для цього потрібна горизонтальна співпраця. Потрібна мережа, де представники європейських країн могли б і хотіли б долучатися до спільних з нами вистав і презентацій».

- Мінкультури організувало перший для України культурний Рамштайн в Ужгороді, де оцінили завдані культурній спадщині збитки, потреби для відбудови тощо, а також закликали європейських партнерів долучитися до коаліції: «Ми говорили про те, що нам разом треба відновлювати український і європейський культурний спадок. Так з'явилася ідея створити *Фонд культурної спадщини*. Тепер наша задача спільно з партнерами – з комісаром Європейського Союзу, з Європейською комісією, з головуючою нині в ЄС Польщею та наступною головуючою Данією – розробити перший макет цього фонду».

- Щодо оновлення підходів у сфері *кіноіндустрії*: «Ми вбачаємо, що повернення Держкіно [в структуру Мінкультури] уможливить цілісний підхід до розвитку кінематографії, яка, я вважаю, є найсерйознішим інструментом для представлення країни назовні. Найбільша складність – не знайти фінансування, а вміння взяти і застосувати його. У кіно величезна *проблема з кадрами*, мені здається, війна зачепила цю сферу найбільше. Перше, що ми маємо зробити – це через створення коаліції із закордонними партнерами допомогти кіноіндустрії, нашим інституціям освіти вийти з новими підходами... Нам потрібні законодавча база, якісні менеджери, фінансування. Зараз наші основні інвестори в цій сфері – це німці і французи. Але на зустрічі з ними я побачив

запит не просто на фінансування, але на активнішу присутність тут, на спільне творення продукту» [3 ; 8].

Нескладно помітити, що Україна дедалі частіше виступає ініціатором важливих європейських культурних обговорень, демонструючи глибоке розуміння нових викликів і пропонуючи стратегічні рішення. Те, як Україна вибудовує культуру у складних умовах розглядається західними партнерами як унікальна модель.

У липні нинішнього року Рим, Італія, став центром важливих ініціатив, покликаних підтримати українську культурну сферу в умовах повномасштабної війни та повоєнного відновлення.

Ukraine Recovery Conference 2025 (URC2025) – це вже четверта міжнародна конференція, присвячена відновленню України. Вперше в історії заходу на високому політичному рівні було винесено окрему панель, присвячену саме культурі. На ній міністри культури різних країн та міжнародні партнери обговорили роль культури як ресурсу відбудови, людського капіталу й ідентичності. У цьому контексті було презентовано нові інструменти міжнародної підтримки: *Альянс культурної стійкості*, *Фонд спадщини України* й ініціативу *Team Europe Ukraine*. Як наголосив М. Точицький, відтепер культурний вимір стає невід’ємною частиною стратегії повоєнної трансформації країни [9].

Серед ключових досягнень форуму – підписання *Римського маніфесту на захист культурної спадщини*. Документ фіксує ризики для української культури під час війни та закликає до посилення міжнародної підтримки. Наразі сім країн заявили про готовність здійснити внески до Фонду – кожна від 1 млн євро. Не менш важливо, що Маніфест закладає основи коаліції міністрів культури, яка допомагатиме в евакуації артефактів із зон бойових дій, створенні сховищ подвійного призначення та поверненні цінностей, незаконно вивезених до РФ [10].

Практичним кроком і виявом солідарності стала *Угода про фінансування реставрації шести культурних пам’яток в Одесі*. Так, Італія виділяє 45 млн євро на відновлення об’єктів, які мають історичне та мистецьке значення. Серед них – Одеський художній музей (Палац Потоцьких), Музей західного і східного мистецтва (Палац Абазі), обласна філармонія, Літературний музей, а також адміністративні будівлі-пам’ятки. Цей жест підкреслює, що культурна спадщина України є частиною спільної європейської відповідальності [11 ; 12].

Важливу роль у культурному діалозі відіграли й *мистецькі ініціативи*, представлені в Римі. Виставковий проєкт *Legàti/Зв’язки. Європейська душа України* показав українську традицію через призму одягу з восьми регіонів, витинанки Дар’ї Альошкіної, писанки Тетяни Коновал та живопис Івана Карася. У межах заходу міністр культури урочисто передав бандуру до Національного музею музичних інструментів Італії, а народний артист України Тарас Компаніченко виконав на ній думу – як символ єдності духовної і музичної спадщини [13].

На URC2025 було також презентовано мистецький проєкт *Dakh II (Vernacular Hardcore)* – це продовження інсталяції, вперше представленій на Венеційській архітектурній бієнале. Проєкт досліджує, як культурна та архітектурна спадщина формує ідентичність у часи глибокого національного потрясіння. Виставку було реалізовано у співпраці з італійським Міністерством культури та ініціативою «Партнерство за сильну Україну» [14].

Не залишилася осторонь і релігійна дипломатія. Представники Української греко-католицької церкви на чолі з Блаженнішим Святославом провели зустріч із міністрами італійського уряду. Сторони обговорили підтримку, зокрема й у сфері культури, особливо в регіонах, які найбільше постраждали від війни. Італійська сторона засвідчила готовність до багаторівневої співпраці, надаючи підтримку як на урядовому, так і на міжінституційному рівні [15].

Ці події у своїй сукупності продемонстрували, що культурна дипломатія України – це не формальність, а спосіб здолати складний шлях європейської інтеграції нашої держави.

Тим часом експертний аналіз стану справ у сфері культури країни продовжує виявляти проблемні ділянки. Деякими фактами, що наразі викликають занепокоєння, поділилася в інтерв'ю для онлайн-медіа ЕСПРЕСО Олеся Островська-Люта, культурологиня, генеральна директорка Мистецького арсеналу. Нижче наведено її міркування щодо стійкості нашої культури в цілому та спроможності протидіяти російським наративам зокрема.

- Попри тривалий брак належної підтримки, саме *культура виявилася фундаментально стійкою*. А завдяки створенню державних інституцій на кшталт Українського культурного фонду, Українського інституту, який зв'язує українську культуру зі світовою сценою, а також підтримці міжнародних організацій і партнерських програм сформувався новий простір, який підсилив прагнення України до культурної суб'єктності.

- *Ключовим викликом залишаються слабкі інституції*. Брак кадрів, фінансування, повноважень тощо – чинники, які унеможливають повноцінне реагування на загрози. Для ефективного захисту спадщини потрібна системна інституційна реформа, як от розширення штатів, забезпечення технічної бази, володіння іноземними мовами, готовність до кризового менеджменту. Без цього жодна стратегія не матиме дієвої реалізації.

- У ширшому історичному контексті йдеться про *наслідки імперської спадщини*. Імперські культури – французька, британська, російська – спираються на століття безперервного накопичення ресурсів, колекцій, авторитету. Наша країна лише на початку цього шляху, бо тривалий час українська культура існувала окремо від політичної та економічної еліт, які великою мірою орієнтувались на колишню метрополію, тобто на Москву: «Вони залучали спеціалістів з Росії, вони мали радників із питань культури теж часто з Москви, а пізніше з інших метрополій – з Парижа або з Лондона. І дуже мало було зв'язку між тими, хто виробляє сенси в Україні на культурному полі, і тими, хто має вплив в інших сферах життя, так само важливих». Зараз це вже не

так – зв'язки налагоджуються, формується усвідомлення цінності власної культури.

- Велике значення в період безресурсності мала *підтримка партнерів*: польські культурні інституції, північноамериканська діаспора, академічні осередки в Канаді та США. Саме ці мережі дозволили розвивати художні та літературні сцени, коли внутрішньої інфраструктури не вистачало. Приміром, вони допомогли утвердитися цілій плеяді українських авторів, серед яких – Оксана Забужко, й саме в той момент, коли ця підтримка була вкрай необхідною: «Завдяки цій допомозі вдалося зберегти й розвинути культуру на високому рівні. Водночас, як слушно зауважується, не завадило б, якби ми й самі, як суспільство, могли дещо краще підтримувати власну культуру».

- *Нині українська культура визнається важливою частиною європейського культурного простору*. Це стало можливим завдяки тривалій, іноді малопомітній, але фундаментальній праці – участі в міжнародних подіях, видавничих ярмарках, бієнале, постійній взаємодії між професійними спільнотами. Саме через ці майданчики формується довіра, яка з часом впливає на прийняття рішень – від політичних до мистецьких.

- *Культурна дипломатія вимагає стратегічного підходу*. Вона не передбачає миттєвих результатів, але має довготривалий ефект. Аби доносити складні наративи, важливо працювати через фахові спільноти: істориків, мистецтвознавців, перекладачів, видавців. Саме тут відбувається глибока зміна сприйняття – не через пропаганду, а через зміну оптики, коли східноєвропейський досвід починають трактувати як повноцінну частину світової культури, а не як її периферію.

- Серед викликів – *нерепрезентативний культурний експорт*. Ідеться про окремі постаті поза контекстом, наприклад, співак Потап, але він теж «репрезентує» Україну за кордоном: «Такі речі, як популярна культура цієї низької полиці, неможливо елімінувати. Це так, якби ми раптом боролися в старі часи з музикою шансону. Ці низькі речі є в суспільстві, вони там присутні. Нічого не можна з цим такого зробити. Що може зробити українська держава чи суспільство в ширшому сенсі, це, наприклад, обмежувати ресурси, які приділяє держава і це суспільство таким феноменам. Скажімо, не надавати державну підтримку для цього в різних формах, не надавати приватне фінансування, тобто так, аби приватні донори чи спонсори вважали неприйнятним підтримувати такі мистецькі феномени. Це те, що називається контейнити». Для порівняння: нещодавно OPEN OPERA отримала *одну з найбільших нагород у світі сучасної оперної музики* – за експериментальні твори «Чорнобиль», «Газ».

- Часто високоякісний український культурний продукт, що отримує визнання, має *обмежені інструменти просування*. Це створює потребу в чіткій державній позиції щодо того, які практики варто підтримувати, а які – лише толерувати, не фінансуючи їх коштом суспільства.

- В Україні нині тривають дискусії щодо того, чи варто *знімати фільми про війну під час воєнного конфлікту*, чи, можливо, варто наразі

дистанціюватися від цієї теми. Звучать думки, що Україні варто було б створювати фільми як для внутрішньої аудиторії, так і для міжнародного глядача, аби показати росіян такими, якими вони є насправді – не надто культурними, далекими від образу «великої культури». Є іноземні стрічки, які вже частково розкривають ці теми. Проте Україна не може зробити всю роботу за інші країни та повністю змінити їхнє бачення світу: «Я думаю, що ми могли зняти кіно для себе і для фестивалів «класу А». З цим Україна непогано дає собі раду. Але конкурувати з такими гігантами, як Netflix або НВО, чесно кажучи, нам важкувато. І вони це роблять для аудиторії, яку так само розуміють. Нам же важливо пробувати це, і просувати наші історії, не так самі вже фільми, як сюжети. Що з української історії є у світовій культурі? Це Іван Мазепа, який є в Байрона, Пушкіна, в багатьох інших авторів. Тобто це така екзотична історія з дивних земель, яких ніхто не розуміє, але вони трохи химерні. На цьому можна будувати, тому що історія Мазепи страшенно цікава. Безумовно, те, що стосується Розстріляного відродження, – це теж дуже дивовижна історія. Коли люди про це чують, це їх вражає. Але тут треба зрозуміти, що нам доведеться долати купу незнання, яке думає, що воно знає».

• Водночас підіймається питання, *чому Україна досі не переклала свою літературу всіма мовами світу*, щоб зробити її доступною в кожній книгарні. Відповідь полягає в особливостях функціонування книжкового ринку: це неможливо реалізувати суто з української ініціативи. Переклад і видання здійснюють закордонні видавництва, які самостійно шукають цікаві тексти, вкладають ресурси в їхнє просування й орієнтуються на прибутковість продажів: «При всьому бажанні ми не можемо перекласти, принести і сказати: беріть. Бо хтось подякує, відмовиться і скаже, що це у них не продасться. І тоді це не спрацює. Треба зрозуміти, що ми не можемо зробити ту роботу, яку мають зробити інші суспільства. Наша справа про це їм нагадувати... Це і є оця дипломатія професіоналів, коли говорять між собою вчені з ученими, художники з художниками, письменники з письменниками. Тому дуже важливі ці великі культурні події, такі, як Франкфуртський книжковий ярмарок або книжковий ярмарок в Болоньї... Ти мусиш працювати і працювати на поглиблення цих зв'язків, аби люди, які працюють в цьому ярмарку, розуміли, чому українці не хочуть допустити, аби російські видавництва були представлені на окремих стендах або щоб був російський національний стенд. Чому ці наші німецькі колеги будуть ставитися до цього з розумінням не просто, бо вони емоційно нас підтримують, а тому, що вони поділяють ті самі аргументи, що і ми. Ось це наслідок цієї дипломатії професіоналів».

Українці мають добре знати росіян і розуміти логіку їхнього мислення. Це знання повинне спиратися на критичний підхід і глибокий аналітичний погляд. Західний світ уже століттями перебуває під впливом «великої російської культури» – захоплення, що має глибокі історичні корені. Наша ж задача полягає в тому, щоб поступово розкривати ксенофобські, імперські наративи, які ховаються за цим культурним блиском. І водночас варто усвідомлювати, що цей процес потребує часу, послідовності й системної

роботи: «Важливо розуміти межі можливого: жодна країна не здатна самотійно змінити глобальну оптику. Завдання України – говорити, пояснювати, ініціювати, але не робити роботу за інших. Те, що сьогодні вже відбувається – зрушення в академічному середовищі, нові дослідження, переосмислення русистики, підвищення інтересу до українських тем – має потенціал для довготривалої зміни. Але це не буде швидким процесом [16].

«Без України розмова про Європу буде неповноцінною», – вважає Володимир Шейко, генеральний директор Українського інституту. В інтерв'ю програмі «Власні назви» – спільного проєкту Українського ПЕНу та телеканалу «Еспресо» – він говорить про значення культури, про культуру як мішень і про культуру як опір.

Преамбулою до теми розмови було вибрано слова американського історика Тімоті Снайдера. Навесні 2022-го він написав програмну статтю у виданні The New Yorker про те, чим є війна росії проти України. Історик уперше назвав це колоніальною війною і, напевно, вперше сказав про те, що росія цілить у нашу культуру та українську ідентичність.

Одним із важливих викликів залишається необхідність постійного осмислення та перегляду того, яким чином ми, українці, презентуємо себе назовні. Культура, що виходить за межі України, має не лише ілюструвати національну автентичність, але й пропонувати нові змістовні рамки для глобального контексту. На жаль, *частина культурного продукту досі формулюється за застарілими шаблонами, що знижує ефективність комунікації з вимогливими західними аудиторіями.*

Особисто для В. Шейка культура – це не про комфортний простір, а навпаки це – простір виклику і запитань більше, ніж відповідей: «Ми занедбали трішки цей простір. І уваги до нього менше, зокрема, через наші всі катаклізми, які ми проходимо в останні п'ять років, – спершу глобальна пандемія, потім повномасштабне вторгнення. У цьому всьому не знаходилося уваги до культури. Так, цей модус виживання, який нам нав'язують дуже часто – що треба вижити, треба базу забезпечити, а потім думати про культуру як розкіш, – усе це жахливо токсичні і страшно шкідливі для нас наративи, які дуже-дуже прикро досі спостерігати».

Міжнародна культурна аудиторія готова чути – не лише слухати, а саме чути. Проте, *щоб бути почутими, ми мусимо говорити мовою, яка зрозуміла світові.* І тут постає питання якості: що саме ми презентуємо? Чи відповідає цей культурний сигнал очікуванням аудиторії? Чи зможе західний глядач або читач побачити в цьому повноцінного співрозмовника?

«Спробую подивитися на те, що відбувається в українському театрі, з-за кордону. Кілька днів тому я повернувся з поїздки до Нідерландів, де розпочала роботу наша представниця на початку квітня, і ми маємо там великі плани. Ми зустрічалися з програмним директором найбільшого в Нідерландах фестивалю перформативних мистецтв [Oerol Festival], заснованого ще після Другої світової війни. І коли ми з ним почали говорити – що вам було б цікаво показати з України, яка ніколи не була представлена ще на цьому фестивалі, а це один з

найбільших, найважливіших європейських фестивалів, – ми домовились до того, що *практично 98 % того, що ставиться в українських театрах, їм не підходить*. Їм це просто нецікаво. Вони це вже давно прожили. Вони це вже бачили. Це для них архаїчна мова культури, яка до них начебто хоче промовляти. І ось із такою оптикою дивлячись на різні процеси, які відбуваються в Україні, я теж роблю для себе висновок, що нам потрібно наздоганяти. Оце постійне наздоганяння – воно нас переслідує», – каже культурний дипломат.

В країнах Європи – таких як Франція, Нідерланди, Німеччина – культура є органічною частиною щоденного життя. Там немає розриву між «елітним» і «народним», між музеєм і буденністю. Тому *хибним є уявлення, що складний культурний контент «не піде» за кордоном*. Навпаки: інтелектуальна глибина, осмисленість, чесність – це те, чого сьогодні шукають у світі. Бо культура – це не лише розвага, це також мислення, простір викликів, запитань, розгортання нових сенсів: «І коли – дуже часто – нам кажуть, у моїй роботі особливо як директора Українського інституту, мовляв, не везіть за кордон занадто якісь інтелектуальні проєкти, бо вони там будуть цікаві жменьці людей-інтелектуалів, я у відповідь кажу, що ви не міряйте собою інших. Тому що за кордоном ця аудиторія незрівнянно ширша. Там люди звикли ходити в музеї, там люди звикли читати хорошу літературу. Люди звикли, обертання культури довкола них настільки звичне, що вони без цього собі просто не уявляють своє щоденне життя. А отже їх не здивуєш занадто інтелектуальним контентом чи ідеями, чи занадто складною розмовою. Навпаки, такі нації, як французька, - у них це частина національної ідеї, напевно, у культурі, це культура дебатів, культура розмови, культура розмови на складні, суперечливі, інтелектуальні теми. І це нормально для дуже широких верств суспільства».

Україна, на жаль, досить часто говорить мовою культурної архаїки. Те, що в нас вважається глибоким, для багатьох західних інституцій уже в минулому, тож ми, українці, мусимо наздоганяти, хоч як би важко не було.

«Теж такий вододіл, мені здається, – це *культура розваг проти культури мислення*. І ось тут велика прірва – все, що лежить між цими двома речами. Тому що культура мислиться багатьма людьми як те, що має розважити, як те, що має просто дати провести добре час, відволіктися від стресу, зняти стрес, розважитись, посміятись чи просто гарно провести вечір. Одним словом, що теж треба. Але культура цим не може обмежуватися», – підкреслює В. Шейко.

Ключове, на його думку, щоб після зустрічі зі справжнім українським мистецтвом, літературою про нас знали більше, ніж до того. І саме в цьому полягає ефект – не у формальній присутності, а у зміні сприйняття. Бо *ми цікаві не лише як нація, що постраждала, а як нація, яка здатна це осмислити й транслювати засобами культурної дипломатії назовні*: «І література наша вже знаходить абсолютно неймовірні слова і тексти, винаходить, продукує цей досвід, який ми проживаємо, ословлюють у дуже талановитий спосіб. Звичайно, у нас буде й багато поганої літератури воєнного часу, ми мусимо це розуміти, але буде і чудова література, бо вона вже з'являється. Це та

література, яка промовляє про Україну на великих міжнародних подіях, фестивалях, майданчиках. Наші письменники стали нашими амбасадорами культурними у світі, надзвичайно переконливими, тому що вони можуть говорити не лише про свої книжки, а вони можуть говорити про дуже широке коло тем, які стосуються України, і робити це авторитетно» [17].

Культурний фронт України – це робота над тим, аби майбутній світовий порядок включав наш досвід як рівноправний і самобутній. І кожен фільм, кожна книга, виставка чи наукова праця – крок у напрямку цього визнання. З іншого боку, *треба зважати на специфіку української культурної дипломатії, яка полягає в необхідності протидіяти шкідливим наративам росії, яка тривалий час вкладає (і продовжує вкладати) значні ресурси в розвиток власної «культурної дипломатії».* Україна не може змагатися з нею в кількості ресурсів, але може (і має) використовувати наявні у себе з найбільшою ефективністю [2].

Кажуть, якщо зараз подивитися на культуру країни-агресора, там повна німота. За словами самих росіян, німота пов'язана з тим, зокрема, що їхня культура – це штучна квітка, культура, вирощена в горщику, де землю завезено переважно з Європи, Заходу: «І з України там теж, у цьому горщику, чимало землі, – нагадує В. Шейко. – І коли цей вазон виснажився, коли в них немає контакту ні з Заходом, ні з Україною, то в них немає ніякого культурного продукту. І тому вони вже б'ють на сполох, що в їхній культурі нічого нового не з'являється. Мені здається, що в них немає і певного об'єднавчого проєкту, візійного проєкту, суспільного проєкту, нового суспільного договору. Вони, мені здається, не ставлять собі це питання, якою має бути росія майбутнього – деколонізована, деімперіалізована, демілітаризована, якщо доживемо?»

Нині чимало *репрезентативних культурних ініціатив з'являються не на рівні держави, а в громадах, серед незалежних митців, у форматі міжособистісної взаємодії.* На переконання очільника Українського інституту, наша культура говорить до світу мовою чесності, автентичності й власного досвіду, й вона дуже потрібна світові: «Світ шукає цього діалогу теж через культуру, через своїх дієвців, через тих, хто читає чи дивиться, через своїх інтелектуалів. І наші голоси є дуже затребуваними, на мою думку. Ми вже цікаві – не лише тому, що Україна стала жертвою кривавої війни. Ми вже цікаві, тому що без нас розмова буде неповноцінною. Це майже цитата почутого мною в Нідерландах від керівника однієї з великих культурних інституцій п'ять років тому, напередодні пандемії. Він сказав: звичайно, ми хочемо включити українські проєкти в нашу програму, представити їх тут, тому що „без вас розмова про Європу буде неповноцінною”. І це вже, мені здається, ми домоглися цього – щоб у нас бачили повноправного учасника розмови дорослих людей за столом. Це великий здобуток, який нам вдалося отримати всього за декілька років. До того ці двері залишалися здебільшого зачиненими для української культури. Але нам важливо зараз також вибудовувати діалог із тими, з ким його практично ніколи не було, – це країни більш віддалені від нас, не європейські, не північноамериканські, а Південна Америка, Африка, Азія, з

якими є поодинокі культурні ниточки, але є надзвичайно великий потенціал і поле для можливостей. Ми працюємо в цих країнах уже понад півтора року. Це великі країни, велике суспільство. Це можливість впливати в хорошому сенсі на дуже велику кількість людей своєю культурою. І дуже хотілося б мені, щоби ми не занедбали і цей вимір».

Культурна дипломатія – це комунікативний процес, продовжує В. Шейко, тому, показуючи театральну постановку чи перекладаючи українську книжку іноземною мовою, необхідно замислитися, яке повідомлення ми надсилаємо світові та що про нас дізнаються завдяки цьому досвіду: «Чи дізнається світ про нас щось нове, якщо ми повеземо за кордон, наприклад, дуже класичну постановку Шекспіра? Не впевнений. А якщо ми повеземо незалежний український театр, який заснований або створений за документальними свідченнями учасників війни або мешканців окупованих територій, – точно довідається, тому що це той сторітеллінг, розповідання історії, яке, мені здається, має бути центральним для української культурної дипломатії. І, слід сказати, це дуже нетиповий підхід – якщо порівнювати себе з іншими країнами, як інші країни свої культури представляють за кордоном. Вони все ще працюють у доволі консервативний спосіб: мистецтво заради мистецтва. А ми вже перейшли до того рівня, коли ми бачимо мистецтво як спосіб розповісти історію, розповісти більше про себе».

На завершення цього інтерв'ю генеральний директор Українського інституту висловив упевненість, що в майбутньому Україна стане кейсом у підручниках з культурної дипломатії: «Те, як ми сьогодні розповідаємо про себе світу – через театр, літературу, музику, кіно – змінить теорію міжнародної культурної комунікації. Ми вже показали, що культура може бути зброєю. Але ще важливіше – вона може бути голосом, що змінює світ. І, нарешті, світ визнає: без України розмова про Європу буде неповноцінною» [17].

На переконання експертів, запит на розуміння нашої країни триватиме ще довго, бо українці розкрилися як феномен. Разом із тим, за останні роки війни в Україні з'явилося багато нових креативних напрямів співпраці із зарубіжними партнерами. «На жаль, через горе ми розкриваємося все більше. Нам потрібно буде через культуру пережити посттравматичний синдром, ще й допомогти декому з наших західних сусідів», – робить висновок Ксенія Білаш, редакторка відділу «Культура» на інтернет-платформі LB.ua [8].

Наприкінці доцільно згадати, що впродовж останнього періоду діяльність Міністерства культури та стратегічних комунікацій України відзначилася низкою важливих ініціатив у сфері культурної дипломатії. Серед помітних результатів – започаткування Фонду захисту культурної спадщини, хоча він і не отримав практичного втілення на цей момент, а також розширення участі України у програмі «Креативна Європа». Ключовим досягненням у напрямі міжнародної співпраці стало залучення 51 мільйона євро від країн-партнерів на потреби збереження і захисту української культурної спадщини – вагомий внесок у розвиток культурної дипломатії в умовах війни [18].

Список літератури

1. Куц О. Україна звучить, але чи її чують [Електронний ресурс] / Оксана Куц. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://kultura.rayon.in.ua/blogs/-803182-ukraina-zvuchit-ale-chi-ii-chuyut> (дата звернення: 28.07.2025).
2. LB.ua запускає новий проєкт CultHub присвячений культурній дипломатії [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: https://lb.ua/culture/2025/05/05/674713_lbua_zapuskaie_noviy_proiekt_culthub.html (дата звернення: 28.07.2025).
3. Гладка К. Наша культура за кордоном: на якому полі воює Україна? У Києві презентували новий проєкт LB.ua CultHub про культурну дипломатію за участю митців, представників влади, культурних менеджерів, медійників і дипломатів [Електронний ресурс] / Катерина Гладка. – Текст. дані. – Режим доступу: https://lb.ua/culture/2025/05/17/676813_kultura_kordonom_yakomu.html (дата звернення: 28.07.2025).
4. Гладка К. Проєкт CultHub про культурну дипломатію: перші підсумки роботи [Електронний ресурс] / Катерина Гладка. – Текст. дані. – Режим доступу: https://lb.ua/culture/2025/06/19/682480_proiekt_culthub_pro_kulturnu.html (дата звернення: 28.07.2025).
5. Заблоцька О. Гламур, критика Трампа та підтримка України: як пройшло відкриття Каннського кінофестивалю [Електронний ресурс] / Оксана Заблоцька. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://susplne.media/culture/-1017459-glamur-kritika-trampa-ta-pidtrimka-ukraini-ak-projslo-vidkritta-kannskogo-kinofestivalu/> (дата звернення: 28.07.2025).
6. Гаращенко О. Пояснюючи себе назовні: культурна дипломатія кінодокументалістики з досвіду України і Чилі [Електронний ресурс] / Олена Гаращенко. – Текст. дані. – Режим доступу: https://lb.ua/culture/2025/06/18/-682188_royasnyuyuchi_nazovni_kulturna.html (дата звернення: 28.07.2025).
7. Чиченіна Л. Та за що? Україну на Венеційському кінофестивалі представить фільм Олександра Роднянського та Андрія Алферова з російською назвою: хоча, може, все ще не так погано [Електронний ресурс] / Лена Чиченіна. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://antonina.detector.media/kino/-post/225657/2025-07-22-ta-za-shcho-ukrainu-na-venetsiyskomu-kinofestyvali-predstavyt-film-oleksandra-rodneyanskogo-ta-andriya-alferova-z-rosiyskoyu-nazvoyu/> (дата звернення: 28.07.2025).
8. Кошкіна С., Білаш К. Микола Точицький: «Культура – це питання безпеки. І не лише України» [Електронний ресурс] / Соня Кошкіна, Ксенія Білаш. – Текст. дані. – Режим доступу: https://lb.ua/culture/2025/-05/05/674281_mikola_tochitskiy_kultura_tse.html (дата звернення: 28.07.2025).
9. Мінкультури з партнерами в Римі презентували Альянс культурної стійкості, Фонд спадщини України та Team Europe Ukraine [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/-general/1086836.html> (дата звернення: 28.07.2025).

10. Україна та Італія підписали Римський маніфест на захист культурної спадщини – Точицький [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4013707-ukraina-ta-italia-pidpisali-rimskij-manifest-na-zahist-kulturnoi-spadsini-tocickij.html> (дата звернення: 28.07.2025).

11. Італія допоможе відновити шість культурних пам'яток у центрі Одеси – Точицький [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4013729-italia-dopomoze-vidnoviti-sist-kulturnih-pamatok-u-centri-odesi-tocickij.html> (дата звернення: 28.07.2025).

12. Тарасова Д. Італія виділить 45 млн євро на відновлення шести культурних пам'яток Одеси [Електронний ресурс] / Дар'я Тарасова. – Текст. дані. – Режим доступу: https://espresso.tv/kultura-italiya-vidilit-45-mln-evro-na-vidnovlennya-shesti-kulturnikh-pamyatok-odesi#goog_rewarded (дата звернення: 28.07.2025).

13. У Римі відкрили виставковий проєкт в межах фестивалю Legàmi/Зв'язки. Європейська душа України [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://kultura.rayon.in.ua/news/819997-u-rimi-vidkrili-vistavkoviy-proekt-v-mezhakh-festivalyu-legamizvyazki-evropeyska-dusha-ukraini> (дата звернення: 28.07.2025).

14. Качковська Я. Український мистецький проєкт Dakh II презентували на конференції в Римі [Електронний ресурс] / Яна Качковська. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/1063451-mistectvo-stijkosti-ukrainskij-proekt-dakh-ii-prezentuvali-na-konferencii-v-rimi/> (дата звернення: 28.07.2025).

15. Єпископи УГКЦ обговорили з італійськими урядовцями співпрацю у відбудові України [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4013558-episkopi-ugkc-obgovorili-z-italijskimi-uradovcami-spivpracu-u-vidbudovi-ukraini.html> (дата звернення: 28.07.2025).

16. Вакулюк Л. «Ми перестаємо бути колонією і починаємо самі виробляти смисли», – гендиректорка Мистецького арсеналу Островська-Люта [Електронний ресурс] / Леся Вакулюк. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://espresso.tv/kultura-mi-perestaemo-buti-kolonieyu-i-pochinaemo-sami-viroblyati-smisli-gendirektorka-mistetskogo-arsenalu-ostrovska-lyuta> (дата звернення: 28.07.2025).

17. Барчук М. «Без України розмова про Європу буде неповноцінною», – Володимир Шейко [Електронний ресурс] / Мирослава Барчук. – Текст. дані. – Режим доступу: https://espresso.tv/kultura-bez-ukraini-rozmova-pro-evropu-bude-nerovnotsinnoyu-volodimir-sheyko#goog_rewarded (дата звернення: 28.07.2025).

18. Остапа С. Микола Точицький прозвітував про свою роботу комітету гуманітарної та інформполітики [Електронний ресурс] / Світлана Остапа. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://detector.media/infospace/article/-242658/2025-07-16-mykola-tochytskyu-prozvituvav-pro-svoyu-robotu-komitetu-gumanitarnoi-ta-informpolityku/> (дата звернення: 28.07.2025).

Матеріал підготувала

Шлепакова Т. Л.

головний бібліограф відділу наукового
аналізу та узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування ***І. Г. Піленко***

Формат 60х84/16. Умовн. друк. арк. 1,16. Б/т. Зам. 51. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12